

MATHIEU-MOHIN И CLERFAYT против БЕЛГИЈЕ

Пресуда од 2. марта 1987. године

НЕЗВАНИЧНИ РЕЗИМЕ И ИСТОРИЈАТ ПРЕДМЕТА

А. Основне чињенице

У вријеме када су уложили представку Комисији, подносиоци представки су становали у административном дистрикту Halle-Vilvoorde, у фламанској регији – гђа Lucienne Mathieu-Mohin у Vilvoorde и г. Georges Clerfayt у Sint-Genesius-Rodeu. Пошто су били изабрани на непосредним изборима одржаним на основу општег права гласа, у изборној регији Brussels, у којој се налазе и Vilvoorde и Sint-Genesius-Rode, били су чланови Сената односно Представничког дома, чији је још увијек члан г. Clerfayt.

На основу тренутне легислативе, административна регија Halle-Vilvoorde спада у “регију у којој се говори холандски језик” и у “фламанску регију”, и због тога је у надлежности фламанског савјета. фламански савјет има легислативна овлашћења везана за “регионална” питања и питања “Заједнице”, док одговорности Walloniae за регионална питања почивају на Регионалном савјету Walloniae, а питања Заједнице су – сем оних везаних за општине “регија у којима се говори њемачки језик” у надлежности Савјета Француске заједнице.

На основу Посебног закона о институционалним реформама од 8. августа 1980. године, фламански савјет се, у прелазном периоду, који је почео 1981. године и још увијек није завршен, састоји од чланова група у Представничком дому и у Сенату који говоре холандски језик. Да би неко припадао једној од ових група, представник или сенатор који је изабран у изборној регији Brusselsa, морао је да изабере да полаже парламентарну заклетву на холандском језику. Гђа Mathieu-Mohin и г. Clerfayt су, међутим, своје заклетве положили на француском језику.

Стога, као бирачи, бројни становници који говоре француски језик, а који живе у општинама које припадају административној регији Halle-Vilvoorde, могу да бирају само кандидате који говоре холандски језик за фламански савјет, или било која лица која говоре француски језик и која се сагласе да се придруже холандској језичкој групи у њиховом Дому, са свим оним што из тога слиједи у израчунавању посебне већине, која је у одређеним случајевима прописана Уставом, од реформи 1970. и 1980. године. Као изабрани представници, кандидати који говоре француски језик не могу да буду чланови фламанског савјета уколико своју заклетву положе на француском, на шта они имају право. Подносиоци представки наводе да су жртве дискриминације и у поређењу са гласачима који говоре холандски и са изабраним представницима у тим општинама.

В. Поступак пред Комисијом за људска права

Жалбу, која је поднесена 5. фебруара 1981. године, Комисија је 12. јула 1983. године прогласила дјелимично прихватљивом. У свом извјештају од 15. марта 1985. године, Комисија је закључила:

- 1) са десет гласова према једном, да је постојало кршење члана 3 Протокола бр. 1 у односу на подносиоце представки као бираче и
- 2) да није било потребно да се предмет разматра са становишта члана 14 Конвенције, нити да се испитује да ли је постојало кршење права подносилаца представки као изабраних представника.

Комисија је предмет прослиједила Суду 11. јула 1985. године.

ИЗВОД ИЗ ПРЕСУДЕ

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ПОСЕБНО РАЗМАТРАНОГ ЧЛАНА 3 ПРОТОКОЛА бр. 1

44. Подносиоци представки су се жалили у два смисла у односу на дио 29(1) Посебног закона 1980. године, који тренутно уређује питање чланства у фламанском савјету (в. став 31 горе). Као прво, навели су да овај закон у пракси не омогућава гласачима са француског говорног подручја из административне регије Halle-Vilvoorde – која потпада под територију фламанске регије, али чини један сталан изборни округ са двојезичким административним дистриктом Brusselsa (в. ставове 37 и 38) – да за фламански савјет именује представнике са француског говорног подручја, док бирачи који говоре холандски језик могу да именују представнике са холандског говорног подручја (в. став 39 тачка 4, горе). Друго, навели су да овај закон спречава било којег парламентарца изабраног у том изборном кругу, а који станује у једној од општина административне регије Halle-Vilvoorde, да буде члан Фламанског савјета ако је припадник Француске говорне групе у Представничком дому или Сенату, и да је ово препрека са којом се не сусрећу изабрани представници из холандске језичке групе са пребивалиштем у једној од тих општина (в. став 39 горе).

Према гђи Mathieu-Mohin и г. Clerfaytu, ово представља кршење члана 3 Протокола бр. 1, који предвиђа:

"Високе стране уговорнице се обавезују да у примјереним временским размацима одржавају слободне изборе тајним гласањем, под условима који обезбјеђују слободно изражавање мишљења народа при избору законодавних органа."

45. Комисија је прихватила суштину аргумента подносилаца представки. Влада га је одбила, истичући да представник са француског говорног подручја из изборног округа Brusselsa, који има пребивалиште у Halle-Vilvoorde, може да буде члан фламанског савјета и представља своје бираче уколико је своју парламентарну заклетву положио на холандском језику (в. ставове 16, 31 и 39, трећа тачка горе). Влада је, такође, истакла привременост и природу ситуације на коју се представка односи (в. ставове 14, 21, 24, 28 и 29 горе).

A. Тумачење члана 3 Протокола бр. 1

46. Пошто се по први пут од Суда тражи да одлучи о представкама на основу члана 3 Протокола бр. 1, Суд сматра да је неопходно да укаже на значење које се придаје том члану у контексту овог предмета.

47. Према Преамбули Конвенције, основна људска права и слободе се најбоље одржавају “ефикасном политичком демократијом”. Пошто садржи карактеристичан принцип демократије, члан 3 Протокола бр. 1 је, сходно томе, од великог значаја у систему Конвенције.

48. Тамо гдје су у скоро свим другим самосталним одредбама Конвенције и Протокола бр. 1, 4, 6 и 7 коришћене ријечи “свако има право” или “нико не треба”, у члану 3 је употребљена фраза “високе стране уговорнице се обавезују”. Понекад из овог може да се закључи да се на основу овог члана не заснивају индивидуална права и слободе “непосредно гарантоване сваком” у оквиру надлежности страна уговорница (в. пресуду од 18. јануара 1978. године у предмету *Ирска против Велике Британије*, серија А бр. 25, стр. 91, став 239), него само ствара обавезе између држава.

Када би то било тако, представке гђе Mathieu-Mohin и г. Clerfayta, које су уложене Комисији, не би биле прихватљиве с обзиром да – на основу члана 25 Конвенције – само оно лице која тврди да је жртва повреде неког од својих права или слобода може да поднесе представку Комисији.

49. Овакво рестриктивно тумачење не може да се прихвати. Сходно својој преамбули, Протокол бр. 1 гарантује “групно спровођење одређених права и слобода који нису укључени у I дио Конвенције”; штавише, члан 5 Протокола предвиђа: “међу високим странама уговорницама, одредбе чланова 1, 2, 3 и 4 ... треба да се сматрају додатним члановима Конвенције”, чије се одредбе – укључујући члан 25 – “сходно томе и примјењују”. Поред тога, преамбула Протокола бр. 4 се позива, *inter alia*, на “права и слободе” које су заштићене “члановима 1-3” Протокола бр. 1.

Ни *travaux préparatoires* Протокола бр. 1 не откривају намјеру искључивања права појединачног подношења представки сходно члану 3, упркос томе што је дуже времена постојала идеја – која је на крају била напуштена – о

изузимању овог питања из надлежности Суда. *Travaux préparatoires* Протокола бр. 1 се често односи на “политичку слободу”, “политичка права”, “политичка права и слободе појединца”, “право на слободне изборе” и на “право на избор”.

50. Стога – и све странке пред Судом су се сложиле у овом питању - нијансирање у формулацији члана 3. унутар државе не одражава суштинску разлику у односу на друге одредбе Конвенције и Протокола. Чини се да разлог за ово више почива на жељи да се прида већа озбиљност преузетим обавезама и на чињеници да примарна обавеза на овом подручју није обавеза уздржавања или немијешања, као што је то са већином грађанских и политичких права, него обавеза државе да донесе позитивне мјере за “одржавање” демократских избора.

51. У погледу природе права која су садржана у члану 3, став Комисије се мијењао. Од идеје “институционалног” права на одржавање слободних избора (одлука о прихватљивости представке бр. 1028/61, од 18. септембра 1961. године, у предмету *X против Белгије*, Годишњак Конвенције, дио 4, стр. 338) Комисија се преоријентисала на концепт “универзалног права гласа” (в. посебно одлуку о прихватљивости представке бр. 2728/66 од 6. октобра 1967. године у предмету *X против Савезне Републике Њемачке*, оп. цит., дио 10, стр. 338) а након тога, као посљедица, на концепт субјективних права на учешће – на “право гласа” и “право да се буде биран на изборима за законодавне органе” (в. посебно одлуку о прихватљивости представки бр. 6745-6746/76, од 30. маја 1975. године, у предметима *W, X, Y и Z против Белгије*, оп. цит., дио 18, стр. 244). Суд је прихватио овај задњи концепт.

52. Поменута права нису апсолутна. С обзиром да их члан 3 признаје али да их изричито не формулише, а камоли дефинише, постоји простор за имплицирана ограничења (в., *mutatis mutandis*, пресуда од 21. фебруара 1975. године, у предмету *Golder*, серија А бр. 18, стр. 18-19, став 38). У својим унутрашњим правним системима, државе уговорнице право појединца да гласа и буде биран, ограничавају условима који у принципу нису недозвољени у смислу члана 3. (сабрано издање *"Travaux préparatoires"*, св. III, стр. 264, и св. IV, стр. 24). Оне у овој сфери имају широк степен слободне процјене, али је на Суду да у крајњем случају утврди да ли су задовољени услови из Протокола бр. 1. Суд треба да се увјери да ови услови не ограничавају ова права до те мјере да угрожавају њихову суштину и лишавају их њихове ефективности; да су ови услови уведени како би задовољили легитимни циљ којем се тежи; да примијењена средства нису непропорционална (в., између осталог, и *mutatis mutandis* пресуду од 8. јула 1986. године у предмету *Lithgow и други*, серија А бр. 102, стр. 71, став 194). Овакви услови нарочито не смију да осујете “слободу изражавања мишљења људи при избору законодавних органа”.

53. Члан 3 се примјењује само на изборе у “законодавни орган”, или барем на изборе у један од домова уколико их има два или више (*"Travaux préparatoires"*, дио VIII, стр. 46, 50 и 52). Ријеч “законодавни орган”, међутим, не подразумемијева

само државни парламенат, него треба да се тумачи у свјетлу уставног система те државе.

Суд на почетку примјећује да је реформа 1980-тих година повјерила фламанском савјету довољно широке надлежности и овлашћења, да он уз Савјет Француске заједнице и Валонски регионални савјет, буде саставни дио белгијских “законодавних органа” уз Представнички дом и Сенат (в. ставове 24, 25, 27 и 37 горе). Странке пред Судом су са овим сагласне.

54. Што се тиче начина избора у “законодавни орган”, члан 3 прописује само “слободне” изборе у “примјереним временским размацима”, “тајним гласањем” и “под условима који обезбјеђују слободу изражавања мишљења људи”. Условљено тиме, овај члан не ствара било какву “обавезу” увођења неког специфичног система” (“*Travaux préparatoires*”), дио VII, стр. 13, 202 и 210 и дио VIII, стр. 14), као што је систем пропорционалног представљања или већински изборни систем са једним или два круга гласања.

И овдје Суд признаје да државе потписнице имају широк степен слободне процјене, с обзиром да се њихова легислатива у овом питању разликује од мјеста до мјеста и од времена до времена.

Изборни системи покушавају да остваре циљеве који некада једва могу да се ускладе један са другим. Са једне стране, да правично и вјерно одражавају мишљења људи, и с друге стране, да усмјере токове размишљања како би унаприједили настајање довољно јасне и кохерентне политичке воље. У оваквим околностима, формулација “услови који обезбјеђују слободу изражавања мишљења људи приликом бирања законодавног органа” у суштини подразумева – поред слободе изражавања (која је већ заштићена чланом 10 Конвенције) – начело равноправног поступања према свим грађанима у остваривању њиховог права да гласају и да буду бирани.

Међутим, из овога не слиједи да сви гласови морају да имају исту тежину у вези са исходом избора, нити да сви кандидати морају да имају исте изгледе за побједу на изборима. Према томе, ниједан изборни систем не може да елиминише “изгубљене гласове”.

Сходно члану 3 Протокола бр. 1, мора да се изврши процјена сваког изборног система у свјетлу политичког развоја земље. Особености које би биле неприхватљиве у погледу једног система могу да буду оправдане у погледу другог, све док изабрани систем предвиђа услове који обезбјеђују “слободу изражавања мишљења људи приликом избора законодавних органа”.

В. Примјена члана 3 Протокола бр. 1 у предметном случају

55. Суд мора да узме у обзир представке њених подносилаца са становишта члана 3, протумаченог на горе наведени начин.

56. Влада је истакла да ништа не спречава бираче чији је језик француски у округу Halle Vilvoorde да свјесно гласају за кандидата чији је језик такође француски, али је вољан да парламентарну заклетву положи на холандском језику. Уколико буде изабран, такав кандидат би био законски члан фламанског савјета и представљао би своје бираче.

Овај аргуменат није пресудан. Као што је општепознато, бирачи не могу да буду у потпуности дефинисани према свом језику и култури. Политичка, економска, социјална, вјерска и филозофска схватања такође утичу на избор њихових гласова. Језичке преференце су, међутим, главни фактори који утичу на начин гласања у земљи као што је Белгија, посебно када се ради о становницима “осјетљивог” подручја, као што су општине на периферији Brusselsa. Изабрани представник, који своју парламентарну заклетву положи на холандском језику, не припада француској језичкој групи у Представничком дому или у Сенату; ове групе, као и холандске језичке групе, играју важну улогу у питањима за која Устав захтијева посебну већину гласова (в. став 17 горе).

57. Посебни закон из 1980. године се, међутим, уклапа у општи институционални систем државе Белгије, који је заснован на територијалном принципу. Систем обухвата административне и политичке институције и расподјелу њихових овлашћења. Реформа, која још увијек није приведена крају, је створена како би постигла равнотежу између различитих регија и културних заједница у краљевству, помоћу сложеног система контроле и равнотеже. Циљ је да се ублаже језички спорови у земљи, успостављањем стабилнијих и децентрализованих организационих структура. Ова намјера, која је сама по себи легитимна, очигледно потиче са дебата из демократског државног Парламента, а потврђена је великом већином гласова којом је донесен Посебни закон, укључујући дио 29 (в. ставове 22 и 31 горе).

Приликом било којег разматрања овог изборног система, не смије да се заборави његов општи концепт. Систем се не чини неразумним уколико се узму у обзир намјере које он одражава, као и степен слободне процјене тужене државе у оквиру белгијског парламентарног система – степен слободне процјене је шири уколико је систем некомплетан и привремен. Једна од посљедица за језичке мањине је та да оне морају да гласају за кандидате који су вољни и способни да користе језик своје регије. Сличан услов може да се сретне код организовања избора и у великом броју других држава. Искуство говори да оваква ситуација не мора да угрожава интересе мањина. Ово је посебно тачно у погледу система који прави уступке територијалном начелу, тамо гдје политички и правни поредак предвиђа заштиту од неопортуних или арбитражних промјена – захтијевајући, на примјер, посебну већину гласова (в. став 17 горе).

Бирачи француске језичке припадности из регије Halle-Vilvoorde уживају право да гласају и да буду бирани по истом правном основу по коме и бирачи холандске језичке припадности. Нису ни у ком случају лишени ових права самом

чињеницом што морају да гласају или за кандидате који парламентарну заклетву полажу на француском језику и сходно томе се придружују француској језичкој групи у Представничком дому или у Сенату и постају чланови Савјета Француске заједнице, или за кандидате који своју заклетву полажу на холандском језику и на тај начин постају припадници холандске језичке групе у Представничком дому или Сенату, и чланови фламанског савјета. Ово није несразмјерно ограничење које би осујетило “слободу изражавања мишљења људи приликом избора законодавних органа” (в. ставове 51, 52 и 53 *in fine* горе).

Суд, сходно томе, сматра да не постоји кршење члана 3 Протокола бр. 1, посебно разматраног.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 14 КОНВЕНЦИЈЕ У ВЕЗИ СА ЧЛАНОМ 3 ПРОТОКОЛА БР. 1

58. Гђа Mathieu-Mohin и г. Clerfayt су, такође, тврдили да су жртве разлике у поступању у поређењу са бирачима холандске језичке припадности и са изабраним представницима који су, као и они, настањени у административној регији Halle-Vilvoorde. За ову разлику у поступању – која је наводно резултат “политике асимилације” и одлучности спровођења “поновне фламанске доминације” – речено је да представља дискриминацију по основу језика и припадности националној мањини и да је у супротности са чланом 14 Конвенције у вези са чланом 3 Протокола бр. 1.

59. Аргументи на којима почивају тврђења која су управо сажета, исти су као они на којима су подносиоци представки засновали своје представке у вези са посебно разматраним чланом 3 Протокола бр. 1 Суд се једноставно позива на разлоге због којих је већ одбио ове аргументе (в. став 57 горе). Овим разлозима је појашњено да не постоји “дискриминација” која је штетна по подносиоце представки.

Стога, није утврђена повреда члана 14 Конвенције.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА СУД

1. *Одлучује*, са тринаест гласова према пет, да не постоји повреда члана 3 Протокола бр. 1, посебно разматраног.
2. *Одлучује*, са четрнаест гласова према четири, да не постоји повреда члана 14 Конвенције сходно члану 3 Протокола бр. 1.

Пресуда је сачињена на енглеском и француском и донесена на јавној расправи у Згради људских права, Strasbourg, 2. марта 1987. године.

Rolv RYSSDAL
Предсједник

Marc-André EISSEN
Регистар

Сходно члану 51 став 2 Конвенције и равилу 52 став 2 Правила Суда, слједећа издвојена мишљења су у прилогу ове пресуде:

- заједничко супротно мишљење г. Cremone, гђе Bindschedler-Robert, г. Bernhardta, г. Spielmanna и г. Valticosa, заједно са изјавом г. Bernhardta;
- сагласно мишљење г. Pinheiro Farinhe.

R. R.

M.-A. E.

ЗАЈЕДНИЧКО СУПРОТНО МИШЉЕЊЕ СУДИЈА CREMONEA, BINDSCHIEDLER-ROBERT, BERNHARDTA, SPIELMANNA И VALTICOSA

Нажалост, не можемо да се сложимо са мишљењем већине у Суду, пошто нам се чини да правни положај бирача и изабраних представника, који припадају француској језичкој групи, из административног округа Halle-Vilvoorde, није компатибилан са обавезама Белгије према члану 3 Протокола бр. 1, био он разматран посебно или сходно члану 14 Конвенције.

Систем који је тренутно на снази за тај округ (који као административни округ потпада под фламанску регију, док за потребе избора – са другачијим границама – представља дио изборног округа Brusselsa) има у суштини за последицу да, на основу Посебног закона од 8. августа 1980. године (дио 29(1)), чланови Представничког дома и Сената који су изабрани из округа Halle-Vilvoordea, не могу, уколико положе парламентарну заклетву на француском језику, да буду чланови фламанског савјета (орган који има неспорну законавну власт) и због тога су онемогућени да на више значајних подручја штите интересе своје регије (као што је регионално планирање, заштита околине, стамбена питања, економска политика, енергетика и запошљавање), док изабрани представници, који положе заклетву на холандском језику, постају аутоматски чланови фламанског савјета. Halle-Vilvoorde, од укупно преко 500.000 становника, има више од 100.000 становника који су припадници француске језичке групе, а просјечан број гласова који је потребан за избор у Представнички дом варира од 22.000 до 25.000.

Практична последица је таква да бирачи француске језичке припадности у овом округу неће бити заступљени у фламанском савјету, уколико не гласају за кандидате који припадају холандској језичкој групи.

По нашем мишљењу, таква ситуација, искључивање, како се то дешава у пракси, представљања бирачког тијела француске језичке групе из Halle-Vilvoorde на регионалном нивоу, не обезбјеђује “слободу изражавања мишљења људи приликом избора законодавних органа” како је то предвиђено чланом 3 Протокола бр. 1, чиме се ствара разлика која је заснована на језику, што је у супротности са чланом 14 Конвенције.

Ниједан од изнесених разлога у смислу оправдања ове контрадикторности не чини нам се убједљивим.

Прво, истина је да би у Halle-Vilvoordeu изабрани припадници француске језичке групе могли да буду чланови Фламманског регионалног савјета, уколико су пристали да заклетву положи на холандском језику. У том случају, међутим, ти представници би изгубили свој статус у Парламенту као припадници француске језичке групе, и то би – уз психолошки и морални аспект проблема – имало озбиљне политичке последице, узимајући у обзир улогу језичких група у Парламенту.

Аргументат заснован на чињеници да се према белгијском Уставу изабрани представници сматрају представницима читаве нације, је ирелевантан у случају регионалних савјета, којима је Устав повјерио обавезу заштите интереса регија које су у питању и којима би због тога изабрани представници требали да припадају.

Нити ограничења која су у питању могу да се пореде са онима са којима се често сусрећемо у изборним системима (као што су ограничења својствена за већину система или за различите системе пропорционалног представљања, или за чињеницу што је некада за избор кандидата потребан минимални проценат гласова). Ова различита ограничења су општа по природи и примјењују се на све бираче без разлике, док систем који се примјењује у Halle-Vilvoordeu ограничава право само бирача припадника француској језичкој групи и изабраних представника регије, и то само на основу језичког критеријума.

Такође се тврдило да је, упркос ових ограничења, положај бирача из Halle-Vilvoordea, који припадају француској језичкој групи, уопштено говорећи, повољнији од положаја бирача француске језичке групе у фламанској регији. Једна од специфичних особина регије Halle-Vilvoorde, је та да је у њој велика концентрација бирача који припадају француској језичкој групи, који су у ситуацији да изаберу значајан број кандидата у Парламентат. У сваком случају, поред чињенице да у предметном случају није постављено питање положаја других дијелова фламанске регије, релативна предност ове врсте не може да надокнади губитак права гласача француске језичке групе у Halle-Vilvoordeu, да буду представљени у регионалном Савјету.

Истакнуто је да је тренутни систем усвојен 1980. године и то великом већином у обје језичке групе у Парламенту. Али, по самој дефиницији то је била прелазна фаза, и са тог становишта овај аргуменат је више емпиријски него правни и стога је његова снага врло сумњива. Према нашем мишљењу, систем би требало да се процијени према његовим властитим вриједностима. Надаље, природа прелазне фазе тренутног система је и сама упитна. То прелазно стање ствари, међутим, траје већ преко шест година и, иако је заиста био установљен Студијски центар за реформу државе, Влада Суду још није назначила ни приближан рок када би могао да се усвоји стални систем, нити какве промјене би такав систем могао да донесе.

На крају, не може да се каже да је стање ствари с којим је Суд упознат једино замисливо рјешење проблема; заиста, сама чињеница да се систем сматра прелазним наводи на то да се разматрају друга прихватљива рјешења или да барем нису искључена. Само као примјер и без намјере да се дају практични приједлози (за шта и нисмо квалификовани), могло би се замислити да се допусти изабраним представницима француске језичке групе из регије Halle-Vilvoorde, да буду чланови фламанског савјета, чак и ако положи заклетву на француском језику – што их не би спријечило да говоре холандски у фламанском савјету. Такође је могуће да се замисли одржавање посебних избора на регионалном и државном нивоу, уз услов да представници изабрани на регионалном нивоу у исто вријеме буду чланови одговарајућег регионалног савјета. Али, очигледно да је на самој Влади да пронађе најбоље средство за рјешавање овог проблема.

Ослањање на степен слободне процјене у овом случају не представља рјешење, с обзиром да је тај степен условљен стварним поштовањем права која су Конвенцијом заштићена.

ИЗЈАВА СУДИЈЕ BERNHARDTA

Заједничко супротно мишљење наводи разлоге због којих сам ја гласао у корист утврђивања повреде члана 3 Протокола бр. 1. С друге стране, гласао сам против утврђивања повреде члана 14 Конвенције (сходно члану 3 Протокола бр. 1), пошто се у оквиру њега, по мом мишљењу, не јавља посебно питање. Пресудно је искључивање појединих представника из регионалног савјета, а не дискриминација.

САГЛАСНО МИШЉЕЊЕ СУДИЈЕ ПИНХЕИРО FARINHEA

1. Сложио сам се са одлуком, али уз сво дужно поштовање према мојим ученим колегама, морам да изјавим да ми став 51 ствара велике потешкоће.
2. Проблем законодавних органа са два или више дома се не јавља у овом предмету, а није ни предмет којим се Суд бави. По мом мишљењу, требало би да се

ограничимо на предметни случај и питање два дома оставимо по страни, док се оно не постави пред Судом.

3. У сваком случају, формулација “или барем у један од домова уколико постоје два или више” је неадекватна и опасна.

Како ствари стоје, та формулација би дозволила систем који би био у супротности са “мишљењем људи приликом избора законодавних органа” и могла би да доведе до корпоративног, елитистичког или класног система у којем се демократија не би поштовала.

По мом мишљењу би требало да се каже “или барем у један од домова уколико постоје два или више, под двојаким условом да већина чланова законодавног органа буду изабрани и да дом/домови чији чланови нису изабрани, нема/немају већа овлашћења од дома који се слободно бира тајним гласањем”.

КЉУЧНЕ РИЈЕЧИ:

Слободни и периодични избори /

Учешће у политици /

Гласање /

Дискриминација